

De surprise en andere bizarre verhalen

Belcampo

*De surprise en andere
bizarre verhalen*

Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV
2024

Eerste en tweede (e-book) druk, 2015; derde druk, 2024

Copyright © 1934, 1946, 1950, 1953,
1959, 1968, 2015 erven Belcampo
Voor overname kunt u zich wenden tot
Em. Querido's Uitgeverij BV,
Weteringschans 259, 1017 XJ Amsterdam.

Omslag Brigitte Slangen
Omslagbeeld Paolo Uccello

ISBN 978 90 214 9903 1 / NUR 303
www.querido.nl

Inhoud

De surprise	7
Bekentenis	70
Het verhaal van Oosterhuis	78
De dingen de baas	114
Het grote gebeuren	166
Genesis	202
De achtbaan	204
Liefdes zegepraal I	232
Avontuur in Amsterdam	238
Het laatste getuigenis	261
Verantwoording	285

De surprise

‘Waarvoor stroomt mijn bloed in godsnaam door mijn aderen,’ verzuchtte Eugène van Sonswyck terwijl hij, gemakkelijk gestrekt en met een boek op zijn schoot, een luie stoel bezwaarde.

‘Waarom ben ik er? Waarom is alles er? Waarom lees ik eigenlijk? Wat heb ik met gedachten van anderen te maken! Eens hoopde ik nog dat daar wat in te vinden was, dat anderen het mij konden zeggen, mij de weg wijzen, ergens naartoe’, en, zijn blikken richtend op een enorme, dicht gevulde boekenwand: ‘Al die delen waar ik uitkomst van verwachtte; een ondoordringbare muur, een blinde muur. Nee, gedachten van anderen hebben voor mij afgedaan.

En mijn eigen gedachten dan, heb ik daar eigenlijk wél iets mee te maken? Zijn ze wel echt van mij! Of wordt er enkel door een ander in mij gedacht? Door een intelligentie, ergens ver weg. Zoals ook een schrijver zijn personages met gedachten vult. Zijn mijn hersens soms lege hulzen waar niet eens gedachten in horen? Dat ze zich daar hebben genesteld als ratten in een kelder, er bezit van hebben genomen. En wij maar denken dat we denken.

Misschien is het hele denken wel een vergissing, een fout in de regie. Het hele leven. Waarom blijft niet alles waar het hoort? In zijn onbekende bedding, in de bedding van het niets.

Af en toe gaat er iets mis, of slaat op hol, en dat wordt dan levend.

Elke geboorte is een ontsparing, een kortsluiting, misschien wel een ontploffing, een ontploffing van cellen. En wij zitten ermee. Iedereen zit met het leven in zijn maag, of hij het wil weten of niet.’

De man die al deze overpeinzingen slaakte was een keurig verzorgd, knap en welgebouwd jongmens van minstens vijftientig jaar en wiens uitwendig voorkomen geheel in overeenstemming was met de smaakvolle inrichting van het hem omgevende vertrek, de typische herenkamer van een rijk en verwend vrijgezel.

Zijn trieste gedachte-loop werd onderbroken, of misschien ook wel niet, door de binnenkomst van een nog welig bloeiende vrouw met een theeblad voor zich uit waarop een koffieservies. Zij zet het neer op het kortpotig tafeltje dat, zoals in tal van moderne interieurs, laag bij de grond een middelpunt probeerde te vormen.

Zij is uiterst verleidelijk maar toch niet onsmakelijk gekleed, om blootheid flodderende frivole kleurtjes. Haar armen schenken koffie in terwijl haar achterwerk gaat zitten. Haar vuurrood aangezette mond spreekt het woord: 'Koffie.'

Hij neemt zijn kop zonder op te kijken, wat door het lage tafeltje wordt mogelijk gemaakt. 'Dank u' zijn de woorden die hij daarbij bezigt.

Nu schikt zij zich zo gemakkelijk mogelijk op haar stoel terecht en zegt met hoopvol warme stem: 'Het gezelligste ogenblik van de dag!', drinkt en kijkt onder dat drinken tersluiks naar hem. Van zijn kant geen enkele reactie.

Op het moment waarna langer wachten geen zin meer heeft breekt zij uit in de volgende monoloog, onbewust gewend naar de statige staande scheepjesklok, die haar met zijn zware slingerslag toch nog enigszins antwoordt.

'Bij ons thuis was het koffie-uurtje – zo werd het altijd genoemd maar het was lang geen uur, soms duurde 't niet eens een kwartier – iets waar we de hele ochtend naar uitkeken. Dat was even een gezamenlijke adempauze. We vertelden elkaar wat we al hadden gedaan en wat we verder nog van plan waren te doen op die dag. En dat was gezellig. Dan voelde je een band. Dan voelde je dat je met huisgenoten samen was. Met huisgenoten!'

De kracht waarmee ze dit laatste 'huisgenoten' uitsprak stond in

zonderlinge tegenstelling tot het langs zijn neus weg van zijn nu ten slotte toch komende reactie.

‘En vond u dat een prettig gevoel?’

‘Dat wás een prettig gevoel. Dat was een heel fijn gevoel!’ pleitte de huishoudster, want dat was zij, en niets méér dan dat.

‘Ieder zijn smaak.’ Dit klonk mogelijk nóg laconieker dan zijn vraag.

Nu stond de huishoudster bruusk op, stiet haar kopje een eind over de tafel vooruit, siste een ‘Dank u’ en verliet met opgestreken zeil de kamer.

Nu konden zijn gedachten weer ongestoord hun loop vervolgen. Daarbij knoopten ze aan bij het zojuist ervarene.

‘Huisgenoten! Is er erger ongedierte denkbaar! Omdat je toevallig onder dezelfde dakpannen bent aangespoeld. Zonder koffie kunnen ze elkaars tegenwoordigheid niet aan, dat zal het wezen. Elke keer als het gesprek stokt kun je dan tenminste een slok nemen of in het oor van je kop friemelen. De hinderlijkste vorm van medemens. Omdat ze zo dicht op je zitten. Vlak op je huid. Wat de luizen onder de dieren zijn, zijn de huisgenoten onder de mensen. Luisgenoten. Grote god, en dat ben je voor een ander ook. Dag en nacht jeuk. Allemaal.’

Er wordt gebeld en hij hoort het glijden van een krant in de brievenbus, mompelt hardop: ‘Komt ze weer.’

Prompt gaat de deur open en zeilt ze binnen, nu gehuld in de geur van een bedwelmend parfum, roept monter, alsof het vorige niet is geweest: ‘De krant!’

Hij pakt de krant, ook dit keer zonder op te kijken, zegt zijn afgemeten ‘Dank u’.

Dát was te veel. Een vurige blos overtoog haar tot nog voorbij de hals. Hoe zij nu voor hem ging staan! Flambouw van vrouwelijkheid, pijler van trots.

Met ingehouden emotie: ‘Mijnheer, kijkt u mij eens aan.’

Een achteloos ‘Hoezo?’ zijn enige antwoord.

‘Ik vraag u uitdrukkelijk mij aan te willen kijken.’

Aan deze toon viel niet meer te ontkomen. Hij deed het en daarna voltrok zich tussen hen de volgende dialoog.

‘Mankeert er iets aan mij?’

‘Niet dat ik zien kan.’

‘Vindt u me lelijk?’

‘Ik vind alles lelijk, dus u ook.’

‘Dat bedoel ik niet. Vindt u me lelijk – als vrouw. Lelijker dan andere vrouwen bijvoorbeeld?’

‘Nee.’

‘Heel goed. Ik ben ook niet lelijker dan andere vrouwen. Ik ben mooier dan de meeste vrouwen. Mijn ogen, waar u nooit in kijkt, daar kan ik mijn hele ziel in leggen.’

‘Hoeft voor mij niet. Ik heb geen verlangen naar uw ziel.’

‘Mijn ziel verlangt u niet. Mijn lichaam verlangt u niet. U verlangt niets.’

‘Ik verlang van u dat u de dingen doet waarvoor u aangenomen bent en waarvoor u salaris krijgt.’

‘Kijkt u eens, mijnheer. Ik ben vrouw in de volle betekenis van het woord. Straks ben ik drie maanden bij u, dagelijks om u heen, en u hebt nog geen hand naar mij uitgestoken. De knop van mijn slaapkamerdeur hebt u zelfs nog niet aangeraakt. Zoiets is krenkend voor een vrouw. Zoiets is mij nog nooit overkomen en daarom vroeg ik u of u mij lelijk vindt. Is er iets aan mij wat u afstoot? In mijn mond, mijn huid, mijn haar?’

‘U stoot mij niet af maar u trekt mij ook niet aan.’

‘Dus ik laat u volkomen onverschillig?’

De jonge man aarzelde hier even. Hij wilde niet méér kwetsen dan absoluut noodzakelijk was. Langzaam kwam zijn antwoord, dat een zacht verwijt inhield: ‘Er stond in de advertentie niets wat wees in de richting waarin u nu denkt.’

‘Het gaat in ’t leven niet om advertenties. Het gaat om situaties. Een jonge man en een... jonge vrouw samen in één huis, de hele dag, de hele nacht, dat is toch de vruchtbaarste voedingsbodem voor... voor... voor liefde.’

‘Liefde! Dat is het zeldzaamste wat er bestaat. Als het ooit heeft bestaan.’

‘U vergist zich. Liefde is regel. De kiemen van liefde zijn overal, net als die van schimmel. Behalve in een sterilisator. Dit huis is een sterilisator. Ik kan niet leven in een sterilisator.’

‘Ik begrijp niet waar u zich over beklagt. Ik ben heel tevreden over u. U hebt mij koffie gebracht, u hebt mij de krant gebracht. Ik ben u daar dankbaar voor en die dankbaarheid heb ik uitgesproken. Tot twee keer toe. Laten wij dit gesprek beëindigen. Ik wil graag rustig doorgaan met mijn krant.’

Woede kan iemand mooi maken – soms is een woedend gezicht om te zoenen – maar de woede waarin de huishoudster nu ontstak vernietigde alle bij haar nog aanwezige schoonheid, ook in haar stem.

‘Ja, laten wij dit gesprek beëindigen,’ kreet zij uit, ‘laten wij alle gesprekken beëindigen, laten wij de hele betrekking beëindigen. Laat ik mijn tijd in dit huis niet langer verknoeien. Hoe eerder ik hiervandaan ga hoe beter! Aju!’

Dit laatste woord klonk als een vervloeking en toen zij uit de kamer was weggehold, kwam de slag van de deur daar nog achteraan als een manshoog uitroepeten.

Nu werd een druk gestommel hoorbaar en een haastig bijeen-grissen van dingen, het openen en dichtdoen van kasten en laden, het slepen van een koffer, en in al die geluiden zat haar woede. Nog één keer vergunde zij zich rechtstreeks tot hem door te breken, opende één ogenblik de kamerdeur en beet hem toe: ‘Ik verbreek de arbeidsovereenkomst eenzijdig, dus u kunt mijn geld wel houden.’ De geluiden gingen daarna door, maar de woede erin zakte later wat af, vermoedelijk door vermindering met het kwantum agressie, nodig voor het sluiten van haar propvolle koffers.

Voor het laatst werd nu de deur geopend en daar stond zij, hoog opgericht, het hoofd in de nek en door haar zware koffers geflankeerd. Zo sprak zij haar trotse verontschuldiging: ‘Ik moet ook denken aan mijn toekomst.’

Deze keer sloot zij de deur met normale kracht. Nu liep zij door het huis. Nu ging zij naar buiten. Nu was zij weg.

Al die tijd had Eugène van Sonswyck schijnbaar onbewogen in zijn stoel gezeten, maar aan een lichte trilling van zijn handen was te zien dat een depressie hem naderde met grote snelheid.

Haar toekomst! Haar onbezorgde toekomst! Met mijn geld zeker, dacht hij smalend. Zich in mijn bed kronkelen en dan voor altijd onder dak. Net als die anderen, al die anderen. Liefde noemen ze dat.

Weer een de laan uit. De zoveelste. Nou maar weer opnieuw beginnen. Weer een advertentie. Weer een uitkiezen en dan weer alles van voren af aan. En waarom?

Dit moet het zijn. Er moet een eind aan komen. De betrekking beëindigen, pardoes, à la minute, dat kan ik ook. De hele betrekking. De betrekking tot het leven, tot alles.

De revolver. Daar, in de la. Hij springt erop toe, grijpt hem, zet de koude mond tegen zijn slaap. Eindelijk verlost. Maar zijn vinger aarzelt bij de trekker. Een stuk metaal dwars door het spul waar hij nu nog mee denkt. En dan die knal bij zijn oor. Het barsten van zijn trommelvlies nog net op 't uiterste. Nee, jij wordt het niet. Weg revolver. Een touw. Ophangen. Een lus. Die glijdt zachtjes dicht. Onhoorbaar. Kijk, die zware haak aan 't plafond. Vroeger voor lamp. Laat me nooit los. Vaderlijke haak. Maar wie schopt de tafel weg, de stoel. Is het niet te laag? Stel, ik kom op de vloer. Verminkt in plaats van dood. Nee, jij wordt het ook niet.

Gas. Gas, dat is het. Gas! Je gaat in slaap, voor altijd in slaap. Geen knal. Geen pijn. Zachtjes afglijden in het niets, het zalige niets.

Eerst een teug cognac. Ook het uiteinde zalig. Nou de naden dicht. Dat het gas niet ontsnapt. Anders brengen ze me weer bij. De zuurstofcilinder is nu mijn grootste vijand.

Onder deze koortsachtige denkstroom begon hij nu met kran-

ten uit de krantenbak de kieren van deur en vensters toe te stoppen, van binnenuit zijn kamer te breeuwen. Maar halverwege hield hij plotseling op.

Voor mij is het ideaal, gingen zijn gedachten, maar dan. Dan is mijn kamer één ontplofbaar mengsel. Er hoeft maar een te komen met een sigaret en alles gaat eraan. De burens, hun kinderen. Nee, dat gaat niet. Geen escorte van onschuldigen, van levensblijden.

Moedeloos zakte hij neer in een stoel, een lap krantpapier nog in zijn hand. Ook deze uitweg weer versperd. Zijn ogen bleven bij hun rondwalen op zoek naar een ander middel opeens geboeid gericht op een plek van het nog steeds in zijn hand verblijvende stuk dagblad. Het was de advertentiepagina en zij lazen daar de annonce: sos. Weet gij geen raad meer in dit leven, wij reiken u de helpende hand. Bel 33291. Dag en nacht paraat.

Het was Eugène of hij hiermee persoonlijk toegesproken werd. Het was hem of alle gebeurtenissen van het laatste uur hierop moesten uitlopen, zich hierop hadden toegespitst, of de ijzeren hand van het noodlot naar dit nummer wees.

Hij draaide het. Een mannenstem aan de andere kant: 'Hier sos.'

'Mijnheer, ik kom een beroep op u doen, ik bevind mij in grote verlegenheid... Wat ik ben?... O, mijn godsdienst bedoelt u. Geen godsdienst. Absoluut geen godsdienst. Geen God en geen gebod... U komt onmiddellijk? Goed, ik wacht u.' Eugène gaf zijn adres op en legde de haak neer. Daarna stak hij de nog niet gebruikte kranten in de krantenbak, nam twee glaasjes uit de kast en zette ze bij de cognacfles waar hij zojuist een slok uit had genomen.

Hij vond het gek van zichzelf dat hij dit gedaan had. Je gelooft eigenlijk nergens aan en toch bel je dat nummer op. Omdat het zo toevallig is. Omdat het blijkbaar zo móést zijn. Dan geloof ik toch nog aan iets. Aan een rest. Als droesem onder in een lege fles.

Daar hoorde hij de drietonige waarschuwingskreet van een brandweerauto in de straat, remmen knarsten en meteen daarop werd er gebeld. Even moest hij zich realiseren dat hij nu alleen

was vóór hij zelf ging opendoen. Er stond een rijzige figuur in hoge hoed en almaviva. Hij trad, zonder groet of uitnodigend gebaar af te wachten, pardoes het huis in, drong meteen door naar Eugènes kamer en ging na een bliksemsnelle rondblik zitten als iemand die zich volkomen van de situatie op de hoogte heeft gesteld. Hij had het ondoordringbare gezicht eigen aan afgezanten van een hogere instantie.

‘Sneller was wel niet mogelijk,’ waagde Eugène.

‘Het is ons toegestaan dezelfde signalen te gebruiken als de brandweer,’ gaf de man ten antwoord met een stem die kennelijk binnen de theologische faculteit was gevormd. ‘Alle verkeer moet voor ons wijken. Het is dan ook vaak een kwestie van seconden. Wij weten nooit wat ons boven het hoofd hangt. Als ik zo om mij heen kijk lijkt mij deze keer die haast wel wat overbodig, maar hoe weet men dat van tevoren.’ En toen hij dit eenmaal hardop had geconstateerd, kwam er op slag een rust en een wijding over zijn persoon. Hij zakte langzaam in een stoel, nam beide handen van de ander in de zijne, keek hem in de ogen met een lange, milde en toch doordringende blik en sprak: ‘Wat is er, vriend?’ In zijn vraag lag al zalving.

Eugène onttrok haastig zijn handen aan die van de geestelijke. Zo gemakkelijk liet hij zich niet vangen. Hij plaatste zich op enige afstand en begon snel, iets te snel, waardoor hij zijn innerlijke spanning verried: ‘Ik zie geen enkele zin in de verdere voortzetting van mijn bestaan. Ik ben van plan er een eind aan te maken. Ik was dat eigenlijk al aan het voorbereiden.’

‘Als u dat ernstig van plan bent, waarom belt u ons dan op?’

Dit ‘ons’ trof Eugène. Was dit de gezamenlijke geestelijkheid? Was het de man, samen met zijn hoge zendheer? Was het een hulporganisatie, zoiets als het Leger des Heils?

‘Dat is ook eigenlijk een beetje gek en het heeft waarschijnlijk ook weinig zin, maar terwijl ik bezig was alle naden met kranten dicht te stoppen viel mijn oog op uw advertentie, en dat vond ik zo’n toeval dat ik niet na kon laten u te bellen. Wie weet of de man

die dan verschijnt nog niet een lichtzijde van het leven kan openbaren, dacht ik. Zo geef ik aan het leven nog een allerlaatste kans.'

'Zag u de tussenkomst van onze advertentie als een vingerwijzing?'

'Een vingerwijzing? Nee. Wie zou hier wijzen? Alleen een merkwaardig toeval. Zo merkwaardig dat ik er niet aan kon voorbijgaan.'

'Dus toch meer dan een toeval. Een toevalligheid alleen dwingt iemand niet. U zag er iets hogers in.'

Deze aanval werd haastig, met een afwerend gebaar, afgeslagen.

'O nee, ik zei u al: God zegt mij niets.'

'Bent u zo in Hem teleurgesteld?'

'Dat is het niet. Ik heb al heel jong begrepen dat wanneer je hem ontdoet van al het door de mensen aangebrachte bijwerk, er zo goed als niets meer overblijft. En dat laat ik dan verder graag in het midden.'

'Dus u acht zich niet gebonden door enig voorschrift, van welke kerk dan ook?'

'Daar voel ik mij volkomen vrij van.'

'Dat vrijheidsgevoel schijnt u toch niet veel geluk te geven.'

'Dat zou zeker mijn geluk verhogen als het leven zelf mij maar kon boeien.'

'Al boeit het leven u niet, beveelt het u ook niet? Eist het niets van u? Al slaat u het allerhoogste gebod in de wind, is daar niet het gebod van de hele levende natuur: vasthouden aan het leven zolang het maar enigszins kan? Dat is toch de grondwet van al wat leeft! Bent u daar ook vrij van?'

'Mijn cellen wel niet, want een wond geneest bij mij net zo snel als bij ieder ander, maar ik als geheel, ja. Anders had ik u niet hoeven te bellen. Ik wil ophouden te bestaan.'

'En uw familie. De banden met uw familie?'

'Die heb ik niet. Mijn ouders zijn dood. Geen broers of zusters. Geen vrouw en kinderen.'

'En uw vrienden. Uw banden met andere mensen, weerhouden die u niet?'

‘In mensen zie ik alleen maar wezens die azen op elkaars geld of op elkaars dood.’

‘Zit u misschien in geldverlegenheid?’

‘Ik bezit een vermogen. Ik ben enig kind.’

Door dit gesprek, waarbij hem onophoudelijk de pas werd afgesneden, raakte de geestelijke, of wie hij dan ook mocht zijn, in het geheel niet in verlegenheid, het leek zelfs wel of dit hem animeerde: hij begon sneller te spreken, zijn toon werd menselijker.

‘Laten we nu eens alle dingen nagaan die een mens ertoe kunnen bewegen het leven voort te zetten. Het goddelijk gebod is lucht voor u. Het hoofdgebod van de natuur idem dito. Aan medemens bindt u geen enkele band. Maar geld! U hebt toch geld. Daarmee kunt u zich alles permitteren: reizen, vrouwen, eten, kunst. Het leven kan toch een feest voor u zijn!’

Eugène van zijn kant barstte nu uit in een honende tirade.

‘Een feest! De ene dag is mij nog afgezaagder dan de andere. Reizen, bah! Vrouwen, bah! Lekker eten, bah! Kunst, bah!’

De vreemdeling daarop, terwijl hij een zwarte aktetas – een tas die Eugène nu pas voor het eerst gewaarwerd – van de tafel opnam als een aanstalt om weg te gaan: ‘Wanneer dat allemaal zo is, dan kan ik u alleen maar adviseren: stop de naden verder dicht en zet de gaskraan open. U sluit bij voorbaat alle wegen af waarlangs u nog te redden zou zijn. U hebt mij voor niets laten komen.’

En Eugène, wat bijdraaiend: ‘Om u de waarheid te zeggen zit ik meer in over de manier waarop ik er een eind aan zal maken dan over dat eind zelf. Het gas leek mij bij nader inzien toch niet zo wenselijk. Een kamer vol ontplofbaar mengsel achterlaten, zo’n erfenis gun ik mijn burens ook weer niet, al zijn ze me volkomen vreemd.’

Dit klonk enigszins als een verontschuldiging, maar de geestelijke, in plaats van deze op hoffelijke wijze af te weren, deed nu plotseling heel wat anders. Met breed armgebaar ontzwaaide hij zich van zijn indrukwekkend habijt en legde dat over de naastbij staande stoel.

Nu stond hij daar in een doodgewoon handelsreizigerscolbert en de zalving in zijn stem leek nu ook de echo van zijn almaviva te zijn geweest, want zijn toon was van nu af aan strikt zakelijk. Ook zijn gezicht was volkomen geseculariseerd.

‘Dan bent u hoogstwaarschijnlijk onze man. Neemt u mij niet kwalijk dat ik mij nu pas echt aan u voorstel: vertegenwoordiger van de s**v**z.’ Hierbij overreikte hij aan Eugène een kaartje dat hij uit zijn zak had gehaald.

‘De s**v**z?’

‘Ja, de commanditaire vennootschap Steun Bij Zelfmoord.’

‘Dus u bent geen geestelijke?’

‘Nee. Wij werken onder de geestelijke dekmantel om geen last te krijgen met de autoriteiten. Wij varen veilig onder het sein s**o**s. Ons eigenlijke werk wordt niet getolereerd ofschoon het niet minder menslievend is.’

‘En wat is dat werk dan, als ik vragen mag?’

‘Kijk, wanneer iemand vastbesloten is een eind aan zijn leven te maken, en hij heeft er de moed niet toe, dan komen wij hem te hulp, dan knappen wij dat voor hem op. Wij zijn als het ware aannemers van zelfmoord.’

‘Dat hele gesprek met u, dat was dus enkel apekool!’

‘Niet helemaal. Kijkt u eens: wij redden u, maar als u niet meer te redden bent, dan helpen wij u. In ons gesprek zat voor uw leven wel degelijk een kans, maar daarnaast was het een oriënterend gesprek. Eer wij ons blootgeven moeten wij zeker zijn een serieuze kandidaat voor ons te hebben. Vergeet u niet het risico dat wij lopen met het kenbaar maken van onze ware doelstellingen. U zou journalist kunnen zijn. U zou naar de politie kunnen gaan. Gelukkig zijn door onze jarenlange ervaring ernstige vergissingen uitgesloten.’

Eugène van Sonswyck had enige tijd nodig om deze gedaante-verwisseling te verwerken. Toen hij ermee klaar was gaf hij meteen zijn terughoudendheid prijs.

‘Als dat zo is, ik had het zo-even al willen doen. Ik ben ertoe be-

reid. Ik heb met alles afgerekend. Gaat uw gang, mijnheer.' En daarmee zette hij zich in postuur, gaf zich bij voorbaat over aan elke dodende daad.

Waarop de ander met een afwerend handgebaar: 'Hoho, zó hard lopen wij niet van stapel. Wij zijn geen hulp voor onbesuisden.'

'Ik ben geen onbesuisde. Ik loop al jarenlang rond met dit plan,' verdedigde zich Eugène.

Maar de ander, met koele kalmte: 'Het is onze vaste stelregel dat wij nooit zomaar pardoes iemand van kant maken, ook al wil hij het nóg zo graag. Laten wij er nu eens rustig bij gaan zitten, dan zal ik u met de werkwijze en de condities van ons instituut bekendmaken. Permitteer?' Het laatste woord sprak hij zo nadrukkelijk uit dat er geen tegenspraak op mogelijk was. Zonder dan ook enige reactie af te wachten goot hij zich een glas cognac in. En, een tweede glas inschenkend: 'U ook eentje?'

'Ja, ja, natuurlijk.'

'In de eerste plaats,' ging de ander onverstoorbaar verder, 'zijn wij, zoals ik u gezegd heb, aannemers van zélfmoord. Wij kunnen u dus niet maar eenvoudig vermoorden. Wij moeten altijd zó te werk gaan dat onze cliënten aan de buitenwereld onmiskenbaar de indruk geven het zichzelf te hebben aangedaan. Op die manier blijven wij geheel buiten schot.'

'U vertegenwoordigt dus een soort ondergrondse beweging.'

'Precies, mijnheer, dat is het juiste woord. Prosit!'

Hiermee hief hij zijn glas en Eugène deed automatisch hetzelfde. Zij klonken.

'En in de tweede plaats: wij maken nooit iemand af op staande voet, zoals u daarnet veronderstelde. Daarvoor is dit een veel te verantwoordelijk werk. Wij willen onder geen beding dat onze mensen het slachtoffer worden van hun ogenblikkelijke opwelling, van een gril. Daarom hebben wij voor alle gevallen zonder uitzondering een verplichte bedenktijd gesteld van drie dagen.'

'Maar dat is me veel te lang. Ik was al bezig. Ik heb al een begin van uitvoering gemaakt,' stooft Eugène op.

‘Kom kom, nog maar drie nachtjes slapen.’

Met fijne tact laste nu de vertegenwoordiger een kleine pauze in voordat hij het woord hernam.

‘Niets belet u natuurlijk de hand aan uzelf te slaan. In dat geval trekken wij natuurlijk ónze handen van u af. Maar ik raad het u niet aan.’

‘Waarom niet?’

‘Kijkt u eens: een amateur moet het altijd afleggen tegen de vakman. U zei toch zonet al dat u in het onzekere was over de manier waarop! Daarover verschaffen wij u bijvoorbeeld al de meest uitgebreide inlichtingen. Mag ik misschien zo vrij zijn u hierbij onze geïllustreerde catalogus voor te leggen?’

Dit zeggende ontsloot hij met het routinegebaar van de geboren handelsreiziger zijn zwartlederen aktetas, haalde daaruit het genoemde stuk tevoorschijn en ontvouwde dat voor de onthutste ogen van Eugène.

‘De vrucht van jarenlange ervaring en praktijk. Hierin vindt u alles op dit gebied, systematisch in hoofdstukken geordend. Kijkt u maar: hoofdstuk één, het lood; hoofdstuk twee, het staal; hoofdstuk drie, het water.’

Bij dit opnoemen van de hoofdstukken sloeg de agent elke keer een paar bladen om en toen hij zweeg ging Eugène daar automatisch mee door: het gif, het openen van een ader...

‘Je kunt het zo gek niet bedenken of het staat erin. De ondervinding leert nu eenmaal: ieder mens heeft zijn lievelingsmethode, zijn lijfmethode. En die staat erin, want alles staat erin, ook die van u. Ik zal dit exemplaar bij u achterlaten, dan kunt u het op uw dooie gemak bestuderen. Wel graag weer terug na gebruik.’

Zoals iedereen bekeek Eugène het allereerst de plaatjes. Op grond daarvan was het moeilijk een keus te maken, elke methode leek even prettig. Of ze nu werden doodgeschoten, vergiftigd of opgehangen, eenzelfde glans van verzaliging lag over hun gezichten, een glans die na afloop verstijfd was tot een masker van innige voldaanheid.

Het viel Eugène op dat sommige bladen verformfaaid waren, gescheurd en gevouwen, hier en daar zaten bloedsporen en ezelsoren. En daarop wijzend: ‘Deze lijkt mij anders niet zo nieuw meer. Ook op dit gebied staat de wetenschap toch zeker niet stil?’

‘Deze is precies twee jaar oud. Het is onze laatste. En toch is hij alweer door heel wat handen heen gegaan. Maar u hebt gelijk. Achterin zit een speciaal inlegvel met de allernieuwste vindingen. Het is jammer dat de prachtige moderne methoden zo kostbaar worden. De dodende straal bijvoorbeeld kunnen wij ons onmogelijk permitteren.’

‘Daar zou ik nou juist wel zin in hebben, een doortrilling waar je kapot aan gaat.’

‘Dat noemen wij super-de-luxe, mijnheer. Weest u toch niet zo veeleisend. Neemt u toch een van de beproefde klassieke middelen te baat. Onze voorvaders wisten het ook wel te versieren.’

‘Nou goed. En als de bedenktijd van drie dagen om is, wat dan? Moet ik daarvoor dan bij u komen of komt u bij mij? Hoe gaat dat?’

‘In de catalogus vindt u een apart hoofdstuk over de mogelijkheden van plaats en tijd. Deze zijn in verband met onze hele opzet natuurlijk van het grootste belang.’

‘En moet ik op het eind van de derde dag op al deze punten een beslissing hebben genomen?’

‘Ja, anders kan de zaak geen voortgang hebben.’

‘Maar dan zit ik eigenlijk weer voor dezelfde moeilijkheid als waarvoor ik u geroepen heb.’

‘Dat is te zeggen: voor de gevallen waarin iemand uit onze catalogus geen keus heeft kunnen maken – en zo’n besluiteloosheid komt vaker voor dan u denkt – voor die gevallen hebben wij een speciale aanbieding. Dat is onze surprisemoord. Daarbij worden methode, plaats en tijd geheel aan ons overgelaten.’

‘Maar dan zit ik misschien dagenlang in angst!’

‘In angst? Dat noemen wij: in blijde verwachting. Ik kan u deze surprise zeer aanbevelen. De verantwoordelijkheid voor een eigen keuze wordt u op die manier bespaard. Postume tevredenheidsbe-

tuigingen kunnen wij helaas niet overleggen, maar anders...'

'Behalve wanneer zo'n overval een keer mislukt.'

'Dat is nog nooit gebeurd. Wij werken feilloos. Daar hoeft u volstrekt geen angst voor te hebben. Om u de waarheid te zeggen, die surprise lijkt me wel iets voor u. U bent, geloof ik, niet zo besluitvaardig. Dit hebt u blijkbaar ook al overwogen.' Hierbij nam de agent Eugènes revolver en draaide die speels in het rond, zijn wijsvinger in de trekkerbeugel. 'Zal ik hem dan maar voorlopig voor u noteren? U kunt er binnen drie dagen altijd nog op terugkomen. Bent u het daarmee eens?'

'Och, ik heb geen bezwaar.'

'Dan zullen wij het voorlopig daarop houden.'

Hierop haalde de agent uit zijn binnenzak een orderboekje tevoorschijn en noteerde daarin de nieuwe order. En hiermee was het initiatief geheel aan zijn zijde gebracht. Terwijl Eugène langzamerhand alle houvast verloor, was de ander nu aangeland op volkomen vertrouwde grond, op eigen terrein.

Het timbre van zijn stem veranderde erdoor.

Hun gesprek begon steeds meer te lijken op de ondervraging door een grootinquisiteur.

'Dan zou ik u nu voor de statistiek van onze studiefdeling graag een paar persoonlijke en ietwat onbescheiden vragen willen stellen. Ik hoop dat u daar geen bezwaar tegen hebt.'

'Ik zou zeggen: vraagt u maar.'

De agent haalde een dossier uit zijn aktetas tevoorschijn.

'Mijn eerste vraag is dan deze: waarom wilt u dit leven de rug toekeren?'

'Ik vind er niets aan.'

'U vindt er niets aan. Uitstekend! Vindt-er-niets-aan,' herhaalde de agent onder het opschrijven van Eugènes antwoord. En dan plotseling, snel opkijkend: 'Helemaal niets? Geen fluit?'

'Nee, mijnheer. Er is hier niets wat mij interesseert. Wie het leven mooi vindt maakt zich in mijn ogen belachelijk. En toch lach ik niet.'

‘Dus u vindt het leven eigenlijk zo saai dat de dood u een aangename afwisseling toeschijnt?’

‘Zo is het ongeveer.’

‘Vergunt u mij een opmerking?’

De agent stond op en maakte bij de nu volgende woorden een rondgang door de kamer. ‘Als ik zo om mij heen zie vind ik uw appartement bijzonder smaakvol ingericht. Hier hebt u bijvoorbeeld een Sungschaal, die enkel een fijnproever kan waarderen. Dit wijst toch wel op een belangstelling, ik zou haast zeggen, een liefde tot het schone.’

‘Och, als het je toch koud laat kan het net zo goed mooi zijn als lelijk.’

‘Dan mijn tweede vraag. Hebt u een beroep? Bent u ergens werkzaam?’

‘Ik zei u meen ik al dat ik vermogend was.’

‘Dat is waar ook. En dat vermogen, hebt u dat zelf verworven?’

‘Nee.’

‘U hebt het door erfenis verkregen?’

‘Ja, van mijn ouders.’

‘En – u moet mij deze onbescheidenheid vergeven, het weten van deze dingen is voor ons van het grootste belang – hoe werd dat vermogen vergaard?’

‘Wie van mijn voorouders op dat onzalige idee gekomen is weet ik niet. Als u het mij vraagt is het altijd ons familiebezit geweest. Zo’n ding leeft zijn eigen leven en al onze geslachten, voor zover ik ze kan nagaan, hebben erop gevegeteerd, als paddenstoelen op hun mesthoop.’

En de agent, al schrijvend – de antwoorden van Eugène werden door hem geregistreerd als was hij een griffier – nu half in zichzelf: ‘Jaja, zulke gevallen hebben wij al meer gehad.’

Met een ‘Ik dank u’ en een ferme klap werd het opschrijfboek dichtgeslagen. Maar wat Eugène verwachtte, dat hij nu zou opstaan, gebeurde niet. Integendeel, de man ging er nog eens goed voor zitten.

‘Ziezo, dan moeten wij nu overgaan tot het zakelijk gedeelte van onze transactie.’

‘Het zakelijk gedeelte?’

‘Jazeker. U zult begrijpen, dit is niet louter liefdewerk. Ons instituut zit op hoge kosten. Wij nemen uitsluitend eersterangs krachten in dienst en die zijn enorm duur. Nee, aan mijn handen kleeft geen bloed – u kijkt zo – ik zit in de commerciële sector van ons bedrijf, maar ons comité van uitvoering, zoals wij dat noemen, kost handen vol geld. En dan niet te vergeten het grote risico waaronder deze mensen werken.

Wij kunnen onze service dan ook alleen maar blijven bieden wanneer onze cliënten bereid zijn een groot financieel offer te brengen. Een offer is het niet eens, geld maken wij immers voor u totaal overbodig. Hoe groot is uw vermogen, als ik vragen mag?’

‘Ik denk bij de twee miljoen.’

‘En... hebt u vrouw of kinderen?’

‘Nee, dat heb ik u al gezegd. Als dat zo was zou ik nooit tot deze stap kunnen besluiten.’

‘Schitterend! Dus geen erfgenaam in de eerste graad. In zo’n geval moet het hele vermogen aan ons worden overgedragen.’

‘Is dat niet een beetje veel?’

‘Dat is betrekkelijk. Voor ons misschien wel, maar voor u is het in elk geval een non-valeur. U moet wel bedenken dat wij door dit geld weer in staat zijn onze hulp te geven aan anderen die, net als u, een beroep op ons doen. Op die manier komt uw vermogen toch weer ten goede aan de mensen die u eigenlijk het naaste staan. Het natuurlijk erfrecht wordt in wezen door ons niet aangetast. Maar afgezien hiervan, zegt u eens eerlijk: heeft het geld u gelukkig gemaakt?’

‘Och, wat kan het mij ook schelen waar het blijft. Als ik maar weg ben.’

‘Dat is een wijs woord, mijnheer. Dan zullen we nu meteen maar even het contract opmaken.’ Onder deze woorden had de agent voor de derde maal zijn aktetas gegrepen.